Ἀδ. Κοραῆ

Αι
ΚΟR

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὑρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΩΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ,

Εἰς ἀντίῤῥησιν κατὰ τῆς ψευδωνύμως ἐν ὀνόματι τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδοθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει

ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΡ 2455 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ ΚΤΗΜΑ ... ΕΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ

ΕΝ ΡΩΜΗ.

Ἐν ἔτει Α΄. τῆς Ἐλευθερίας (αψηη΄.)

Μετατύπωσις ἀπαράλλακτος

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1852.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΚΑΔΜΟΣ

2221

2252

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Εἰς τὴν Ῥώμην εὑρισκόμενος μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς μου, ἀφ᾽ οὗ ἡ Ῥώμη παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἠλευθερώθη ἀπὸ τῶν Μακαριωτάτων αὐτῆς Πάπων τὴν τυραννίαν, ἔλαβον ἀπὸ φίλον τινὰ, τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικον, τὸ βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον « Πατρικὴ Διδασκαλία, συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ κτλ ». Μόλις ἀναγνόντες τὸ ἥμισυ, ἐπληροφορήθημεν ὅλοι συμφώνως, ὅτι ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία εἶναι ψευδεπίγραφος· ἐπειδὴ ἓν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τὰ δύο ἕπεται, ἂν τὴν ὑποθέσωμεν γνήσιον τοῦ Ἱεροσολύμων γέννημα· ἢ ὅτι ἔχασε παντελῶς ἡ Μακαριότης του τὰς φρένας, ἢ ὅτι μετεσχηματίσθη ἐκ ποιμένος εἰς λύκον, διὰ νὰ σπαράξῃ τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὑπερασπίζει καὶ δικαιολογεῖ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου· θρηνεῖ τὴν κατάργησιν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, ἀγκαλὰ ῥητῶς νὰ τὸ φανερώσῃ δὲν τολμᾷ· καὶ τοὺς Γραικοὺς, νὰ ὑποτάσσωνται ἀλόγως εἰς τοὺς τυράννους, σπουδάζει νὰ πείσῃ μὲ μαρτυρίας τῆς θείας Γραφῆς, τὰς ὁποίας ἢ παρεξηγεῖ, ἢ κολοβὰς φέρει εἰς τὸ μέσον, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῶν αἱρετικῶν. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία γέμει ἀπὸ τοσαύτας βλασφημίας, ἐναντίας εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περὶ ἐλευθερίας δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον ἑνὸς ὀρθοδόξου καὶ συνετοῦ Πατριάρχου.

Οὐδεμίαν βέβαια βλάβην οἱ Γραικοὶ φοβοῦνται τὴν σήμερον ἀπὸ τοιοῦτον μωρὸν σύγγραμμα. Ἀλλ᾽ εἶναι φόβος, μήπως οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀναγνόντες αὐτὸ κατὰ τύχην, συμπεράνωσιν, ὅτι τοιαῦτα εἶναι ὅλων τῶν Γραικῶν τὰ φρονήματα· ὅτι εἴμεθα ὄχι μόνον δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ φίλοι τῆς δουλείας, ὄχι μόνον δέσμιοι, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ καυχώμεθα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ τὴν μαστίζουσαν ἡμᾶς χεῖρα τοῦ τυράννου μὲ ἀνδραποδώδεις σέβας ἀσπαζόμεθα.

Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι νὰ κηρύξωμεν εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην (ἀντιλέγοντες εἰς τὸ μωρὸν τοῦτο σύγγραμμα) ὅτι τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος εἶναι ῥιζωμένον εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας· ὅτι τοῦ νὰ μὴν ἐλευθερωθῶμεν μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τὸν ζυγὸν, αἴτιον εἶναι ὄχι ἡ ἡμετέρα ἀνανδρία, ἀλλ᾽ ἡ ζηλοτυπία πολλῶν Ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι κολακεύοντες ἀναισχύντως τὸν ἡμέτερον τύραννον βραδύνουσι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ βασανιζόμενος ἀπὸ ὀδυνηρὰν καὶ θανάσιμον νόσον, ἡ ὁποία κἂν ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλάγχνως εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἐζήτουν ἡσύχως τὰ ἁρμόδια μέσα τοῦ νὰ φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὥραν δέσμιοι ἔμπροσθεν τοῦ τυράννου οἱ γενναῖοι οὗτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην τὴν ὥραν καταβαίνει εἰς τὰς ἱερὰς κεφαλάς των ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου; ἐκχέεται τὸ γενναῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπό τὰς φλέβας των, καὶ ἵπταται ἡ μακαρία ψυχή των, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μὲ ὅλων τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντων τὰς ἀοιδίμους ψυχάς.

Ἀλλὰ τοῦ ἀθώου αἵματος ἡ ἔκχυσις αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Γραικοὺς θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς παρακαλεῖ τοὺς ἐν Τεργεστίῳ πραγματευομένους Γραικοὺς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν τὴν πόλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ μετοικισθῶσιν εἰς τὰς νεωστὶ ἐλευθερωθείσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς κἀνένα φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

Δέξαι λοιπὸν εὐμενῶς, ὦ φίλη μου πατρὶς, Δέξασθε φίλοι μου ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοὶ, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἡρώων, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν, κατὰ πάντα διάφορον ἀπὸ τὴν ψευδεπίγραφον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πατρικὴν Διδασκαλίαν. Μήτε πῦρ, μήτε σίδηρος ψυχράνῃ ποτὲ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας τὴν διάπυρον τῆς ἐλευθερίας ἀγάπην, τὸ ἄσπονδον κατὰ τῆς τυραννίας μῖσος. Ἔχετε πάντοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάνδεινα κακὰ, ὅσα καθ᾽ ἑκάστην ὑποφέρετε ἀπὸ τὸ ἄγριον ἔθνος τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅσα ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Περσῶν·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε
Ἐλευθεροῦτε πατρίδ᾽, ἐλευθεροῦτε δὲ
Παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῴων ἕδη,
Θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

(Αἰσχύλ. Πέρσ. ς. 402.)

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἅπαντας κοινῶς τοὺς Γραικούς. Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ὅσοι προΐστασθε τῶν Γραικῶν, εἴτε Λαϊκοὶ σεμνυνόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἀρχόντων (1), εἴτε

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(1) Γελῶ καὶ μὴ θέλων, ὁσάκις συλλογισθῶ, ὅτι τοὺς νῦν ὀνομαζομένους καὶ νομιζομένους Ἄρχοντας τῶν Γραικῶν προσφυέστατα ἤθελέ τις συγκρίνῃ μὲ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τετράποδα ἀρχοντόπουλα, ὅσα βλέπομεν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν μακελλείων τρεφόμενα. Λακτίζονται, δάκνονται, τρώγονται συναλλήλως, ἕως νὰ φθάσῃ ἑκάστου ἡ φοβερὰ τῆς σφαγῆς ὥρα· καὶ τότε ὁ Σουλτὰν χασάπης παραδίδει ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας τὸν ὑψηλότατον ἈΡΧΟΝΤΑ, διὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ μὲ τὴν ἀκαταμάχητον ἀπόδειξιν τῆς μαχαίρας, ὅτι δὲν ἦτον πλὴν οὐτιδανὸν καὶ κτηνῶδες ἀνδράποδον.

τοῦ Κλήρου ὀνομαζόμενοι Παναγιώτατοι, Μακαριώτατοι, Πανιερώτατοι, Πανοσιώτατοι κτλ. λέγω, ὅτι ἡ εὐλάβεια ἢ ὁ ζῆλος τῶν πιστῶν, δὲν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὰς τοιαύτας ὑπεροχικὰς ἐπωνυμίας, πλὴν διὰ νὰ τοὺς ποιμαίνετε, ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἑκουσίως καὶ ὄχι ἀναγκαστῶς (1), διὰ νὰ δίδετε εἰς αὐτοὺς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα (2), διὰ νὰ γίνεσθε εἰς τοὺς πάντας ἅλας καὶ φῶς (3)· φῶς, διὰ νὰ διασκεδάζετε τὸ καλύπτον αὐτοὺς τῆς ἀμαθίας καὶ δεισιδαιμονίας σκότος· ἅλας, διὰ νὰ τοὺς φυλάττετε ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν βρωμερὰν σῆψιν τῆς Τουρκικῆς παρανομίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(1) Πέτρ. Α'. ε'. 2.
(2) Κολοσσ. δ'. 1.
(3) Ματθ. ε'. 13, 14.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ,

Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου
τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ

ΚΥΡ ΑΝΘΙΜΟΥ,

Εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Τοῖς Ἐντευξομένοις

ΑΝΘΙΜΟΣ Ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΡΙΑ αἴτια μὲ παρεκίνησαν, ὁμόπιστοί μου ἀδελφοὶ, καὶ τέκνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ τυπώσω τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων ἀδελφῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον, ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου μας ὁποῦ προστάζει, ὁ καθεὶς ὁποῦ ἔλαβε χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεὸν, νὰ τὸ μεταχειρίζεται εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν του, διὰ νὰ μὴν καταδικασθῇ ὡς ὁ πονηρὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὁ κρύψας τὸ τάλαντον.

Δεύτερον, ἐπειδὴ εὑρέθην κατὰ θείαν οἰκονομίαν καὶ ἔλεος ὑπηρέτης καὶ προστάτης ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ὁποῦ βοηθεῖται καὶ ἐλεεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Οἰκουμένης εἰς τὰς σωματικὰς καὶ ἀναγκαίας χρείας

του, δὲν μοὶ τὸ ἐσυγχώρησεν ἡ συνείδησις νὰ σιωπήσω, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς πάντας ἀδελφοὺς ὁμοπίστους μου χριστιανοὺς πνευματικῶς, καθὼς ἐκεῖνοι μετὰ προθυμίας βοηθοῦσι σωματικῶς· ὠσὰν ὁποῦ ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐκηρύχθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, « ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται » νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. »

Τρίτον, ἐπειδὴ ἔφθασα εἰς τέτοιον γῆρας, ὁποῦ πλέον εἰς κάθε στιγμὴν προσμένω τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἀφήσω ὡς μίαν ἐντολὴν καὶ παραγγελίαν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους λαοὺς, προλαμβάνω νὰ διακηρύξω εἰς τὰς καρδίας πάντων μὲ συντομίαν, τοὺς ὀρθοὺς στοχασμοὺς τῆς πίςεώς μας, καὶ τὴν ἀπάτην καὶ πλάνην τοῦ διαβόλου ὁποῦ καθ' ἑκάςην γενεὰν καὶ γενέαν ἀδιαλείπτως ἀγωνίζεται νὰ πλανᾷ, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ νὰ τοὺς κρημνίζῃ ἀπὸ τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων, καὶ νὰ τοὺς ὑποσκελίζῃ μὲ ἀπάτας καὶ πλάνας· καθὼς καὶ εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δοκιμάζει ὁ πονηρὸς μὲ νεοφανεῖς τρόπους πολιτείας καὶ διοικήσεως τάχα αἱρετωτέρας καὶ ὠφελιμωτέρας, ἡ ὁποία ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἀληθῆ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν, ἡ ὁποία εἶναι περιωρισμένη καὶ νενομοθετημένη μὲ ἐντολὰς καὶ νόμους τόσον πολιτικοὺς, ὅσον καὶ πνευματικοὺς, ὁποῦ ποδηγετοῦσι τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ ἀπερνῶσι τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς μὲ ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ἐλπίδα ὄχι ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν. Διὰ τοῦτο προτρέπομεν τοὺς πάντας, εὐχόμενοι πατρικῶς, νὰ ὑποδεχθῆτε μὲ ζῆλον τὰς ὀλίγας ταύτας νουθεσίας, καὶ νὰ ἀποσκυβαλίζετε κάθε ἐναν-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τίον φανερῶς καὶ ἀφανῶς, ὁποῦ ἀπαντᾶτε εἰς τὴν θεωρίαν τῶν κριμάτων τοῦ θεοῦ, διὰ νὰ μὴν ὑποσκελισθῆτε, καὶ παραπέσητε εἰς βάραθρον κακίας καὶ ἀπωλείας, καὶ ὑστερηθῆτε ἐκείνης τῆς ἀγήρω μακαριότητος· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν. « Βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, μὴ γινώσκοντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, εἰς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων, καὶ προσέχετε.»

ΠΕΡΙ ΚΡΙΜΑΤΩΝ ΘΕΟΥ

Πρὸς τοὺς Πιστοὺς καὶ Ἐκλεκτούς.

Ἀπὸ τὰ λογικὰ καὶ αὐτεξούσια κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ὁ διάβολος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφάνησαν ἀποστάται πρὸς τὸν Θεόν· δι' ὃ καὶ κατεδικάσθησαν κατὰ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀνείκαστον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην. Καὶ ὁ μὲν διάβολος κατεδικάσθη αἰωνίως εἰς τὰ ὑποχθόνια· διότι ἥμαρτε μὲ ἔπαρσιν καὶ ἀψηφησίαν εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα, καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του ὑπεράνω τῶν τῶν οὐρανῶν, καὶ φαντασθεὶς ὑψηλὰ κατεδικάσθη εἰς τὰ ὑποχθόνια. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν κατεδικάσθη αἰωνίως, ὡσὰν ὁποῦ ἀπατήθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν διάβολον εἰς τὸ νὰ φαντασθῇ ἰσοθεΐαν· ἀλλὰ ἐξώσθη τῆς μακαρίας ζωῆς τοῦ Παραδείσου πρὸς καιρὸν, διορισθεὶς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον του μὲ ἱδρῶτας, καὶ νὰ ἀπαντᾷ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, θλίψεις, δυστυχίας, τυραννίας, βάσανα, δάκρυα, ἀσθενείας, διωγμοὺς, συκοφαντίας, καὶ ὅσα τοιαῦτα πικρὰ καὶ λυπηρὰ, προσω-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ρινὰ ὅμως ταῦτα πάντα· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἀπεφάσισε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποθνήσκῃ, καὶ διαλυόμενος εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν, νὰ ἠμπορέσῃ μὲ καιρὸν νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν τὸν παράδεισον, καὶ ἀφ' οὗ γυμνασθῇ καλῶς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ δοκιμασθῇ μὲ τοὺς πειρασμοὺς ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ, νὰ καταξιωθῇ πάλιν τῆς μακαρίας ἐκείνης ζωῆς, καὶ νὰ ἐντρυφᾷ αἰωνίως τὴν δόξαν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αἰώνιον. Διὰ τοῦτο ὅσοι εἶχον εἰς τὰς ψυχάς των ῥιζωμένην αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν, καὶ ἐγνώριζον τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐξορίας ταύτης ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἐδόξαζαν τὸν θεόν· καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἦσαν ἐξόριστοι μὲ πικρίας καὶ βάσανα, εὐχαριστοῦντο, καὶ ἔτρεχον διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐλπίζοντες νὰ ἀποκατασταθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ μακαρίαν ζωὴν τοῦ παραδείσου.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πεσὼν αὐτὸς ἑωσφόρος διάβολος ἐφθόνησε τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς τοσαύτην καὶ τοιαύτην φιλανθρωπίαν, ὡς φύσει μετὰ τὴν πτῶσίν του πονηρὸς, ἀπεκατεστάθη μισάνθρωπος, καὶ δὲν ἔλειψε πάλιν ἀπὸ τοῦ νὰ παρακινῇ ἀδιαλείπτως τὸν ἄνθρωπον πότε εἰς μίαν πλάνην, πότε εἰς ἄλλην ἀτοπίαν. Διὰ τοῦτο οὖν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς κατὰ καιροὺς προφήτας θεοπνεύστους καὶ δικαίους, διὰ νὰ ὁδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διδάσκουν καὶ νὰ τοὺς παρηγοροῦν νὰ ὑπομένωσι μετ' εὐχαριστίας τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ νὰ ἀξιωθοῦν ἐκείνης τῆς μελλούσης τὰς ἀνεδιηγήτους χαράς. Ὁ δὲ

φιλάνθρωπος αὐτὸς πλάστης, βλέπων τυραννούμενον τοιούτης λογῆς ὑπὸ τοῦ διαβόλου τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ταχύνῃ, καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν σωτηρίαν των, εὐδόκησε νὰ στείλῃ τὸν μονογενῆ του υἱόν· ὁ ὁποῖος καὶ κλίνας οὐρανοὺς κατῆλθεν ἐπὶ γῆς, ἀνέπλασε τὴν ἀνθρωπότητα, ἀναγεννήσας δι' ὕδατος καὶ πνεύματος αὐτὴν, καὶ δοὺς ἑαυτὸν τύπον καὶ ὑπογραμμὸν πᾶσι πρὸς σωτηρίαν, ἀνέβη ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη ὁλοτελῶς, ἐκτελέσας τὸ ὑπὲρ λόγον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον.

Ποῖος, ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ, νὰ μὴν θαυμάσῃ τὴν τοιαύτην περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν; ποῖος νὰ μὴν λάβῃ παράδειγμα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεὸν, βλέποντάς τον πεινῶντα καὶ διψῶντα, ἐν θλίψει, ἐν στενοχωρίᾳ, ἐν διωγμοῖς; Αὐτὴ βέβαια εἶναι εἰς τὸν παρόντα βίον ἡ ζωὴ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, ἂν θέλῃ νὰ ἀξιωθῇ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

Ἀλλ' ὁ διάβολος, ὁποῦ περιέρχεται πάντοτε ὡς λέων ὠρυόμενος, αὐτὸς ὁποῦ ἐξ ἀρχῆς ἐπλάνησε τοὺς πρωτοπλάστους, καὶ δὲν ἀπολείπει πάντοτε ἀπὸ τοῦ νὰ σπείρῃ ζιζάνια, ἐπεχειρίσθη νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ πάλιν τῆς θείας ἀγάπης, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ φέρῃ δυσκολίαν καὶ ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν των.

Καὶ δὴ οὖν κατ' ἀρχὰς ἤγειρε τοὺς διώκτας νὰ παιδεύουν μὲ διάφορα κολαστήρια τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς χριστιανοὺς, μὲ διωγμοὺς, μὲ θανάτους πικροὺς, μὲ δημεύσεις τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν καὶ μὲ ἐξορίας. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν κατέστησε πρόξενα μεγάλης σωτηρίας, ἐνεδυνάμωσε τοὺς χριστιανοὺς νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ ταῦτα,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν ἔμπροσθεν τῶν διωκτῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς των, καταισχύνοντες αὐτούς τε καὶ τὸν πονηρὸν διάβολον ὁποῦ τοὺς ἐκινοῦσε· καὶ κανένα τῇ ἀληθείᾳ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, πλοῦτον, δόξαν, τιμὰς, κτήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἰδίαν ζωὴν δὲν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τὴν εἰς χριστὸν πίσιν των.

Δεύτερον, ἐπειδὴ ἔγνω ὁ πονηρὸς, ὅτι ἐκ τῶν βασανιστηρίων καὶ κολαστηρίων ὄχι μόνον δὲν ἐκέρδησε τὸν σκοπόν του, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἀπέδειξε μυριάδας πολλὰς πιστῶν, μετεχειρίσθη ἄλλον τρόπον πονηρίας. Ἐνέσπειρε ζιζάνια αἱρέσεων μὲ τρόπον ὕπουλον, καὶ ὑποκεκρυμμένον διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀθετήσωσι τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φαίνωνται μὲν πιστοὶ εἰς Χριστὸν, νὰ γένωσι δὲ ἐδικοί του ἀκόλουθοι, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστόν. Καὶ εἶναι αἱ διάφοραι αἱρέσεις ὁποῦ κατὰ καιρὸν ἐφάνησαν, ποτὲ μὲν εἰς τὸν μονογενῆ υἱὸν, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ, ποτὲ δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς οἱ Μακεδονιανοὶ, ποτε εἰς τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς οἱ Νεστοριανοὶ, Μονοφυσῖται, Μονοθελῆται, Εἰκονομάχοι, καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι· διὰ τὰς ὁποίας αὐτὰς αἱρέσεις οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τοπικαὶ διάφοροι ἐγένοντο, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτὰς ἀποδοκιμάσαντες τὰ φρονήματα τὰ θολερὰ, καὶ ἐσαφήνισαν εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ ἐναντία τῷ Θεῷ φρονήματα τῶν αἱρετικῶν, ἐστήριξαν τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν ἀμώμητον πίστιν, κατήσχυναν τὸν πονηρὸν διάβολον, καὶ τὰ δοχεῖα αὐτοῦ τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ δὲν ἄφηκαν οἱ θεῖοι πατέρες τοὺς ἀξίους νὰ ἐξωκείλουν, εἰ μὴ μόνον ὅσοι ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐφάνησαν ἄξιοι ἀπωλείας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γρίτον, ἀνήγειρε πρὸς ὄλεθρον τῶν εὐσεβῶν ὁ διάβολος ἐκ τῆς Δύσεως μίαν ἄλλην νεωτέραν αἵρεσιν, τὴν Λατινικὴν λέγω αἵρεσιν, διαφορετικὴν μὲν τὸ ὄνομα, παρομοίαν δὲ μὲ τὰς προλαβούσας, καὶ φέρουσαν εἰς ἀπώλειαν· καὶ μὲ αὐτὴν ἐπλάνησεν ὅλην τὴν Δύσιν· ἡ ὁποία αἵρεσις ἐγέννησεν ἔπειτα κλάδους καὶ διαφόρους αἱρέσεις, Λουθήρους, Καλβίνους, Λουθηροκαλβίνους, Εὐαγγελιςὰς καὶ ἄλλους ἀναριθμήτους· ἡ ὁποία ἀφ᾽ ἑαυτῆς ἐγέννησε τὸν ἀφανισμόν της, διὰ νὰ φανῇ ὅτι ἦτον σαθρὰ καὶ ἄςατος, ὡς ἀπὸ ἀδόκιμον νοῦν γεγεννημένη.

Ἐδῶ ὅμως πάλιν, ἀγαπητοὶ χριστιανοί, πρέπει νὰ ἰδῶμεν καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἰδέτε λαμπρότατα τί οἰκονόμησεν ὁ ἄπειρος ἐν ἐλέει καὶ πάνσοφος ἡμῶν Κύριος, διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ αὖθις ἀλώβητον τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν, καὶ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας· ἤγειρεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν βασιλείαν τῶν Ὠθωμανῶν ἀντὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡμῶν βασιλείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχήσῃ τρόπον τινὰ νὰ χωλαίνῃ εἰς τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονήματα· καὶ ὕψωσε τὴν βασιλείαν αὐτὴν τῶν Ὠθωμανῶν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἀναμφιβόλως ὅτι θείῳ ἐγένετο βουλήματι, καὶ ὄχι μὲ δύναμιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ πιστοποιήσῃ πάντας τοὺς πιστούς, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐδόκησε νὰ οἰκονομήσῃ μέγα μυστήριον, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ εἰς τοὺς ἐκλεκτούς του λαούς.

Κατέστησε λοιπὸν ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ παντοδύναμος Κύριος αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν βασιλείαν (« οὐκ ἔστι γὰρ ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ »), διὰ νὰ ἦναι εἰς μὲν τοὺς δυτικοὺς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὡσὰν ἕνας χαλινὸς, εἰς δὲ τοὺς Ἀνατολικοὺς ἡμᾶς πρόξενος σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ νεύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως τούτων τῶν Ὠθωμανῶν νὰ ἔχῃ ἐλεύθερα τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ νὰ τὰ διαυθεντεύῃ, ὥστε ὁποῦ καὶ νὰ παιδεύῃ ἐνίοτε καὶ τοὺς παρεκτρεπομένους χριστιανοὺς, διὰ νὰ ἔχουν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον· ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχει πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ὁμοπίστων ὀρθοδόξων Βασιλέων, εἰς τὸ νὰ ἀνοικοδομῶσιν ἐκκλησίας, καθὼς εἰς κάθε γενεὰν καὶ γενεὰν ᾠκοδομήθησαν ἀδείᾳ τῆς κραταιᾶς βασιλείας τόσοι περικαλλεῖς ναοὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τόπους. Καὶ αὐτὴ ἡ τῆς βασιλείας ταύτης συγκατάνευσις καὶ ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς, καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἂς μὴν στοχασθῇ τινὰς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐμποδίζωνται καμμίαν φορὰν αἱ πολλαὶ οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, κολοβοῦται ἡ ἐλευθερία τῆς χριστιανικῆς λατρείας· ἄπαγε! Τοῦτο εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν, τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν ὅλην της τὴν αὔξησιν καὶ τελειότητα ὄχι μὲ μεγαλοπρεπεῖς καὶ περιδόξους, ἀλλὰ μὲ πενιχροὺς ναοὺς καὶ εὐαρίθμους· « οὐ γὰρ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐν ἀχειροποιήτοις » καὶ ἀλλαχοῦ, « ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ » λέγει ὁ Ἀπόστολος. Καὶ βεβαίως κατὰ θείαν συγχώρησιν ἐμποδίζονται αἱ ὑπὲρ τὸ δέον περιφανεῖς οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὡσὰν ὁποῦ « τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει », καὶ « οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν » κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὁποῦ καθ' ἑκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν ποικίλλει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πιστοὺς λαοὺς διὰ τὴν ἰδίαν των σωτηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ ὁ πρῶτος ἀποστάτης Διάβολος κατανοήσας, διὰ νὰ ἐκτραχηλίσῃ, καὶ αὖθις νὰ φέρῃ εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐκλεκτοὺς πιστούς, ἐμεθοδεύθη εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα μίαν ἄλλην πονηρίαν καὶ ἀπάτην ξεχωριστήν, δηλαδὴ τὸ νῦν θρυλλούμενον σύστημα τῆς ἐλευθερίας· τὸ ὁποῖον κατ' ἐπιφάνειαν φαίνεται τάχα καλόν, ὅπου διὰ νὰ ἀπατήσῃ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς, ὑπάρχει ὅμως ἕνα δέλεαρ τοῦ διαβόλου καὶ φαρμάκι ὀλέθριον, διὰ νὰ κατακρημνίσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀκαταστασίαν· ἐπειδὴ καὶ τιτρώσκεται ὁ πονηρὸς τὴν καρδίαν, βλέπων πεπατημένας τὰς πόσας αὐτοῦ κατὰ καιρὸν ἐπινοηθείσας ψυχοβλαβεῖς δολιότητας, καὶ ἀκμάζουσαν ἐν τῇ κραταιᾷ βασιλείᾳ ταύτην τὴν εἰς Χριστὸν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ αἰσχύνην του ἐπεκαλέσθη ὡς ἀπηλπισμένος εἰς βοήθειαν ὅλα τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν νεοφανῆ καὶ ἔντεχνον αὐτὴν παγίδα, ὁποῦ νὰ πέσουν τέλος πάντων εἰς αὐτὴν καὶ οἱ καλοὶ χριστιανοί, νὰ χάσουν τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ νὰ βασανίζωνται αἰωνίως μὲ αὐτόν.

Ἀδελφοί, μὴ πλανηθῆτε ἐκ τῆς πρὸς σωτηρίαν ὁδοῦ, ἀλλά, καθὼς πάντοτε μὲ γενναιότητα καὶ σταθερότητα κατεπατήσατε τὰς μηχανὰς τοῦ διαβόλου, οὕτω καὶ νῦν «ὅτε ἐγγύτερον ἡμῖν ἡ σωτηρία» κλείσατε τὰ αὐτία σας, καὶ μὴν δώσετε καμμίαν ἀκρόασιν εἰς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ταύτας τὰς νεοφανεῖς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας· καὶ νὰ εἶσθε κατὰ πολλὰ βέβαιοι, ὅτι αἱ δόξαι καὶ αἱ διδασκαλίαι αὐτῶν, καθ' ὅσον ἐδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν, καὶ πραγματικῶς ἀπὸ τὰ ἔθνη ὁποῦ ἐδέχθησαν αὐτὰς νὰ γνωρίσωμεν, κοντὰ ὁποῦ εἶναι ἐναντίαι εἰς τὰ ῥητὰ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὁποῦ μᾶς προστάζουν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς ὑπερεχούσας ἀρχὰς, ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐπιεικεῖς, ἀλλὰ καὶ σκολιὰς, διὰ νὰ ἔχωμεν θλίψιν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ νὰ παραστήσωμεν καθαρὰς τῷ Χριστῷ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν· κοντὰ ὁποῦ εἶναι, λέγω, ἐναντίαι εἰς ὅλην τὴν θείαν γραφὴν, δὲν προξενοῦν καὶ κἀνένα πρόσκαιρον καλὸν τῆς παρούσης ζωῆς, καθὼς δολίως ἐπαγγέλονται διὰ νὰ σᾶς γυμνώσουν ἀπὸ κάθε οὐράνιον καὶ ἐπίγειον πλοῦτον. Ποῦ ἡ ἔνδοξος καὶ χαριεστάτη θέα τῆς παρὰ πᾶσι φθονουμένης περικαλλοῦς Ἰταλίας; ποῦ ὁ ἀδαπάνητος θησαυρὸς τῆς τῶν Βενετῶν ἀρχαιοτάτης καὶ γαληνοτάτης ἐξουσίας; Παντοῦ τὸ φαντασιῶδες αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας σύστημα τοῦ πονηροῦ ἐπροξένησε πτωχείαν, φόνους, ζημίας, ἁρπαγὰς, ἀσέβειαν τελείαν, ψυχικὴν ἀπώλειαν καὶ ἀνωφελῆ μεταμέλειαν. Ἀπατηλαὶ εἶναι, ἀδελφοὶ χριστιανοὶ, αἱ διδασκαλίαι τῶν νέων αὐτῶν ἐλευθέρων· καὶ προσέχετε, φυλάξατε στερεὰν τὴν πατροπαράδοτόν σας πίστιν, καὶ ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαρασάλευτον τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, ὁποῦ σᾶς χαρίζει ὅσα ἀναγκαῖα μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ τὸ τιμιώτερον ἀπὸ ὅλα, ὅπου δὲν προξενεῖ κἀνένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικήν σας σωτηρίαν. « Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ »; Αἱ νεοφανεῖς αὐταὶ διδασκαλίαι, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ἐναντίαι εἰς τὴν θείαν γραφὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, ἂν ἦτον νὰ σᾶς κάμουν νὰ ἀποκτήσετε καὶ ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου, πάλιν πρέπει νὰ ἦναι μισηταὶ, ὡς ἐπινόησις τοῦ πονηροῦ διαβόλου τοῦ ἀγρυπνοῦντος διὰ τὴν ψυχικὴν τῶν χριστιανῶν ἀπώλειαν· πόσῳ μᾶλλον ὁποῦ αἱ ὑποσχέσεις των εἶναι ψευδεῖς καὶ ἀπατηλαὶ, καὶ τὰ ἑπόμενα ταύτης, ὄχι πλούτη καὶ δόξαι, ἀλλὰ πτωχεία, δυστυχία, ἀκαταστασία, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ σκοπούμενον ταύτης τῆς ἐλευθερίας μία μισητὴ ὀλιγαρχία καὶ τυραννία, ὡς ἐκ τῆς πείρας φαίνεται.

Πλὴν ἂς τεχνολογήσωμεν καὶ ἐπιστημονικώτερον τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς « ἐλευθερίας », διὰ νὰ ἰδῶμεν ἂν ἠμπορῇ νὰ συμβιβασθῇ μὲ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοικήσεις, εἰς τὰς ὁποίας διαμένει ἡ εὐταξία, ἡ χρηστοήθεια καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν πολιτῶν. Ἂς παρατρέξωμεν διὰ συντομίαν τὴν Μοναρχικὴν καὶ Ἀριστοκρατικὴν διοίκησιν, ὡσὰν ὁποῦ εἰς αὐτὰς (ὅλοι τὸ ὁμολογοῦσι) τοιαύτη ἐλευθερία δὲν δίδεται· καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ἂν τῇ ἀληθείᾳ δίδεται ἐλευθερία εἰς μίαν καλῶς διοικουμένην Δημοκρατικὴν διοίκησιν. Ὅταν λέγωμεν « διοίκησιν » πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων φύσει διαφόρου καταστάσεως ὁποῦ κατοικοῦν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ἤγουν δυνατοὺς καὶ ἀδυνάτους, εὐρώστους καὶ ἀσθενεῖς, γνωστικοὺς καὶ ἀγνώστους. Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν εἰς αὐτοὺς ἠμπορεῖ νὰ συστηθῇ;

Ἐλευθερία ἀληθὴς εἶναι, πρῶτον, ἡ διάθεσις τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἥτις ποδηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

εἰς τὸ καλὸν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται « Αὐτεξούσιον ». Δεύτερον, ἐλευθερία, τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποταξία. Τρίτον, λέγεται ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῇ τινὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τουτέστι τὸ νὰ ζῇ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικήν. Εἰς αὐτὴν οὖν τὴν Δημοκρατίαν αὐτοὺς τοὺς διαφόρου καταστάσεως ἀνθρώπους καὶ αὐτεξουσίους, ὅταν τοὺς θεωρήσωμεν καὶ ἀνυποτάκτους, πῶς ἠμπορεῖ νὰ συσταθῇ αὐτὴ ἡ διοίκησις; ὁ δυνατὸς ἐπικρατήσει τοῦ ἀδυνάτου, ὁ εὔρωστος τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ γνωστικὸς ἀπατήσει τὸν ἄγνωστον. Ποία λοιπὸν εὐταξία θέλει μείνει εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ ποία χρηστοήθεια, ὅταν βασιλεύουν τὰ πάθη; ποία δὲ ἀσφάλεια τῶν πολιτῶν, ὅταν ἡ ἁρπαγὴ ὑπερισχύῃ;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Η μόνη ἐπαινετὴ ἐλευθερία εἶναι ἡ κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον. Αὐτὴ εἰς τὸ σύστημα τῶν νέων ἐλευθέρων τόπον δὲν ἔχει· ἐπειδὴ πῶς ἠμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως αὐτοὶ ὁποῦ ἀπατηθέντες καὶ εἰς ἄθλιαν ἐλθόντες κατάστασιν, πάσχουν ἤδη νὰ ἀπατήσουν καὶ νὰ ἀφανίσουν καὶ ἄλλους; πῶς ἠμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς καμμίαν πολιτικὴν παιδείαν, αὐτοὶ ὁποῦ καταφρονοῦν τὸν ἀμίαντον γάμον καὶ βλάπτουν ὅλην τὴν πολιτείαν; πῶς ἠμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς νικώμενοι ἀπὸ τὸ κέρδος εὐκόλως ἠμποροῦν νὰ ἀπατήσουν τοὺς πολιτικούς των νόμους, ὅταν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δειλίαν τῆς αἰωνίου κολάσεως δὲν ἔχουν ὡς χαλινὸν εἰς τὰς κακίας.

Κατανοήσατε, ἀδελφοὶ, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ χωρὶς τὴν θείαν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ ἀκλόνητοι ςύλοι τῆς θειοτάτης ἡμῶν πίστεως, ὁποῦ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, οὕτως ἐκήρυξαν εἰς τον κόσμον, οὕτως ἐπολιτεύθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ διάδοχοί των. Αὐτὰ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριςοῦ παρέλαβε καὶ φυλάττει ἀπαρασάλευτα. Καὶ ὅταν βλέπωμεν μὲ τόσην σαφήνειαν, ὅτι αὐτὸ τὸ περὶ ἐλευθερίας νέον σύστημα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία σύγχυσις καὶ καὶ ἀνατροπὴ τῶν καλῶν διοικήσεως, μία ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν μία νεοφανεστάτη ἔνεδρα τοῦ πονηροῦ διαβόλου διὰ νὰ ἐκτραχηλίσῃ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ὀρθοδόξους χριστιανοὺς, δὲν θέλομεν κριθῆ ἄξιοι πάσης κατηγορίας, ἐὰν δώσωμεν καὶ τὴν παραμικρὰν ἀκρόασιν εἰς τοιαύτας δολίους καὶ ἀπατηλὰς διδασκαλίας; δὲν θέλομεν παιδευόμεθα ἔπειτα δικαίως, ἐὰν γινώσκοντες σαφέστατα τὴν ἀλήθειαν, ἀκολουθήσωμεν τοὺς ὁδηγοὺς τοῦ ψεύδους ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ;

Ὄχι χριστιανοί! ἂς ἔχωμεν σταθερότητα καὶ φρόνησιν· ἂς μὴ χάσωμεν διὰ μίαν ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτον τάχα ἐλευθερίαν τοῦ παρόντος βίου, τοὺς ἀμαραντίνους στεφάνους τῆς αἰωνίου μακαριότητος· ἂς μὴ στερηθῶμεν τὰς ἀνεκδιηγήτους ἀμοιβάς· ἂς μὴν ἀκροασθῶμεν ὁλοτελῶς, διὰ νὰ καταισχύνωμεν ἀπαρηγόρητα τὸν διάβολον, καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὁποῦ ὁ Θεὸς ἡτοίμασεν ἀπ' αἰῶνος διὰ ἐκείνους ὁποῦ τὸν ἀγαποῦν. Ἐνδυναμοῦσθε λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νὰ ἠμπορέσετε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀναλάβετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, διὰ νὰ κατατροπώσητε πᾶσαν ἔφοδον τοῦ πονηροῦ, καὶ νὰ ἀξιωθῆτε τῆς οὐρανῶν βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΤΙΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ.

Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ καὶ μενέτω, καὶ πρὸς ἣν ὑπόκειται βασιλείαν μὴ ἀντιτεινέτω.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Εἶναι ὁμολογούμενον εἰς ὅσους διακρίνουν,
Μὲ τοῦ νοὸς τὸ λογικὸν τὰ πράγματα καὶ κρίνουν,
Τὸ πόσον εἶναι ἄφευκτος καὶ πόσον ἀναγκαία
Ἡ φρόνησις ἡ ἀκριβὴς εἰς ὅλα τὰ πρακτέα.
Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ καθ' ἕνας νὰ γνωρίζῃ
Μίαν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ὁποῦ νὰ τὸν ὁρίζῃ.
Οὕτω τὸ πᾶν συνίσταται, μένει καὶ διοικεῖται
Ἐκ πρώτης του καταβολῆς, καὶ οὕτω συντηρεῖται.
Ἕνα γνωρίζει ἀρχηγὸν καὶ κτίστην ὅλ' ἡ κτίσις,
Οὐράνια, κ' ἐπίγεια, καὶ σύμπασα ἡ φύσις·
Καὶ εὐπειθῶς προσφέρεται, καὶ κλίνει τὸν αὐχένα
Εἰς ἕνα πανυπέρτατον κ' εἰς θεῖον κράτος ἕνα.
Ὅθεν καὶ κατὰ μίμησιν τῆς πρώτης μοναρχίας,
Τῆς διοικούσης ἅπαντα μετὰ σοφῆς προνοίας,

Ἀπὸ τὴν πρώτην του ἀρχὴν ὁ κόσμος ὑπετάχθη
Εἰς ἕνα πρῶτον ἀρχηγὸν, καὶ ἔτζι ἐβαστάχθη·

Τὸ κάθε γένος ἔλαβε τὸν ἐξουσιαστήν του,
Καὶ ὑπεκλίθη εἰς αὐτὸν μ' ἄκραν ὑποταγήν του·

Διὰ νὰ φύγῃ τὰ πολλὰ τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας
Συμβαίνοντα ὀλέθρια, ἢ καὶ πολυαρχίας.

Τοῦτο καὶ ὁ τῆς φύσεως θεσμὸς ὑπαγορεύει,
Μὲ πλεῖστα παραδείγματα λαμπρῶς τὸ ἑρμηνεύει.

Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἕνα καραβοκύρην·
Καὶ ὅλοι οἱ οἰκιακοὶ εἰς ἕνα οἰκοκύρην.

Κ' ἂν λείψῃ ἡ ὑπακοὴ, καὶ σπῆτι καὶ καράβι
Τέλος προσμένει βέβαια ἀπώλειαν νὰ λάβῃ.

Ὡς καὶ τὰ ἄλογα αὐτὰ τὰ ζῶα ὁδηγοῦνται
Ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἀνάρχως δὲν κινοῦνται.

Μὲ ἀρχηγὸν αἱ μέλισσαι τὴν ζωὴν κυβερνοῦσι,
Καὶ ποῖμναι τὸν ταξίαρχον κριὸν ἀκολουθοῦσι.

Μία τέτοια τάξις φανεροῖ στὰ πράγματα ποῦ τρέχει,
Τὸ ἄρχον καὶ ἀρχόμενον ὁποίαν σχέσιν ἔχει.

Πόσον λοιπὸν τὰ λογικὰ πλάσματα χρεωστῶσι
Μ' εὐπείθειαν κ' ὑποταγὴν στὸν Ἄνακτα νὰ ζῶσι.

Αὐτὸς εἶναι μετὰ Θεὸν ὁ ἐξουσιαστής των,
Ὁ πρύτανις τῶν ἀγαθῶν, καὶ φύλαξ τῆς ζωῆς των.

Θεῖοι κ' ἀνθρώπινοι ὁμοῦ νόμοι σφοδρῶς προστάζουν,
Εἰς πίστιν καὶ ὑποταγὴν μικροὺς μεγάλους κράζουν.

Πρὸ πάντων λέγει ἡ γραφὴ νὰ κάμνωμεν δεήσεις
Ὑπὲρ τῶν βασιλέων μας πάντοτε καὶ ἐπίσης·

Καὶ πάλιν, νὰ πειθώμεθα ἀρχαῖς ὑπερεχούσαις,
Ὡς κατὰ θέλησιν Θεοῦ τὸ κράτος κατεχούσαις.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καὶ πᾶς ὁ ἀνθιστάμενος τοιαύτῃ ἐξουσίᾳ,
  Ἐναντιοῦται φανερὰ τῇ προσταγῇ τῇ θείᾳ.
Καὶ αὖθις, ἐν χειρὶ Θεοῦ καρδία βασιλέως,
  Ὅτι καὶ νεύσει τῇ αὐτοῦ κινεῖται, οὐκ ἄλλέως.
Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, φωνάζει,
  Καὶ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφεύκτως μᾶς προστάζει·
Τῷ τὴν τιμὴν οὖν, τὴν τιμὴν, τὸ τέλος τῷ τὸ τέλος,
  Καὶ τῷ τὸν φόβον νείματε τὸν φόβον κάθε μέλος.
Ἰδοὺ λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, ὡς δόγμα πίστεώς μας,
  Πρέπει νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος τὸ δικόν μας·
Καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς, καθὼς καὶ ἐξ ἀρχῆς μας
  Δὲν ἔγιν' ἔλλειψις ποτὲ εἰς τὴν ὑποταγήν μας,
Νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν πίστιν ἐκ καρδίας,
  Μὲ ἄκραν μας εὐπείθειαν καὶ μετὰ προθυμίας·
Διατ' εἴμεθα ὑπόχρεοι εἰς ὅλα τὰ ἐλέη,
  Ὁποῦ ἀπολαμβάνομεν κτὶ γέροντες καὶ νέοι,
Οὐ μόνον νὰ προσφέρωμεν κάθε περιουσίαν,
  Ἀλλὰ καὶ βδελυττώμεθα καὶ κάθε ἀναρχίαν.
Αὐτὸ εἶν θέλημα Θεοῦ, αὐτὸ ἡ σωτηρία,
  Αὐτ' εἶναι ἡ ἀληθινὴ πάντως ἡ σωτηρία·
Κ' ὅποιος ἀλλέως στοχασθῇ, εἶναι ἀπηλπισμένος,
  Καὶ φανερὰ παρὰ Θεοῦ ἐγκαταλελειμμένος.
Πάροικοι, παρεπίδημοι πάντες ἐν βίῳ τῷδε,
  Γιὰ τοῦτο μηδὲ ἔχομεν μένουσιν πόλιν ὧδε,
Ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἀεὶ θερμῶς ἐπιζητοῦμεν,
  Ἂν ἔχομεν ὑπομονὴν νὰ τὴν ἀξιωθοῦμεν.
Αὐτὰ ἂς τὰ φυλάξωμεν, Θεὸν ἂς φοβηθῶμεν,
  Καὶ εἰς τὸν Βασιλέα μας πιστῶς ὑποταχθῶμεν,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Μὴ συμπεριφερόμενοι διδαχαῖς ξέναις ὅλως,
Γνωρίζοντες καλώτατα πῶς ταῦτα πάντα δόλος.
Ταῦτα πιοῦντες ἅπαντες, ἐμμένοντες ἑδραίως,
Κατ' ἄμφω καλῶς ἕξομεν, ζησόμεθα βεβαίως·
Ζωὴν ταύτην τὴν πρόσκαιρον καὶ ζωὴν αἰωνίαν,
Ὡς πρέπει τοῖς ἐλπίζουσιν οὐρανῶν βασιλείαν.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὑρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ.

Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀναγνώσῃ τις μὲ προσοχὴν τὴν πρὸ μικροῦ διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » (*) διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαύτη μωρὰ καὶ ἀντίθεος διδασκαλία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ συνετοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιφέρει. Ὁ ἀληθὴς συγγραφεὺς φαίνεται μᾶλλον νὰ ἦναι ἐχθρὸς ἐπίσημος καὶ τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν οἱ Γραικοὶ πρεσβεύουσι σήμερον. Βλέπων τὸ κατὰ τῶν βαρβάρων τυράννων τῆς Ἑλλάδος μῖσος αὐξανόμενο ἐπὶ μᾶλλονν καὶ μᾶλλον, ἠθέλησεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ κοιμήσῃ τὴν δικαίαν τῶν Γραικῶν ἀγανάκτησιν, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ

(*) Αὐτὴ ἐπιγράφεται οὕτως· « Διδασκαλία Πατρική, » συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς » ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ Κὺρ Ἀνθίμου, εἰς ὠφέ- » λειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· νῦν πρῶτον τυπω- » θεῖσα δι᾽ ἰδίας δαπάνης τοῦ παναγίου τάφου, ἐν Κων- » σταντινουπόλει, παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πογὼς Ἰωάννου » ἐξ Ἀρμενίων. αψϙη᾽.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τὸ νὰ μιμηθῶσι τὰ σημερινὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα πολλῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. Διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸν δόλον ἀσφαλέστερον, ἐτόλμησε νὰ ψευδεπιγράψῃ εἰς τὰς φλυαρίας του τὸ σεβάσμιον ὄνομα τοῦ Μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων· καὶ νὰ φέρῃ εἰς μέσον διαφόρους μαρτυρίας τῆς Ἁγίας γραφῆς, διὰ νὰ πιστώσῃ φρονήματα ἐναντία εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν τῶν τοσούτων αἰώνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐλευθερίας δόξαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ διασκεδάσω πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, φέρε, ἂς ἐξετάσωμεν μὲ τὴν στάθμην τῆς θρησκείας, ὅσα κατ' αὐτῆς τῆς θρησκείας προβάλλει ὁ κακόφρων συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου.

Εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν εἰς πόσην ἀκμὴν ἔφθασε τὴν σήμερον τῶν Τούρκων ἡ τυραννία. Οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ δὲν εἶναι πλέον κύριοι μήτε κτημάτων, μήτε τέκνων, μήτε τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωή των κρέμαται ἀπὸ τὴν θέλησιν ὄχι μόνον αὐτοῦ τοῦ πρωτοτυράννου, ἀλλὰ καὶ ἑκάστου ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ δούλους. Τίς δὲν ἠξεύρει τὸ πλῆθος τῶν Γραικῶν τῆς Κρήτης, ὅσοι, διὰ νὰ φύγωσι τὰ τοσαῦτα δεινὰ, ἠναγκάσθησαν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πατρικὴν αὐτῶν θρησκείαν; Τίς ἀγνοεῖ τὰς βίας καὶ τὰς ἁρπαγὰς τῶν παρθένων, τῶν παίδων, ὅσαι καθ' ἡμέραν συμβαίνουσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὥστε νὰ ἀναγκάζωνται οἱ ἄθλιοι γονεῖς νὰ μακρύνωσιν ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον τὰ φίλτατα τέκνα, διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν τῶν βδελυρῶν Γιανιτζάρων; Τίς δὲν ἔφριξεν ἀκούων τὴν καταδυναστείαν, καὶ τοὺς ἀφορήτους φόρους, ὅσους οἱ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατὰ πᾶσαν τὴν Τουρκικὴν Εὐρώπην εὑρισκόμενοι Γραικοὶ βιάζονται νὰ πληρώνωσι; Τίς δὲν ἐθρήνησε τοὺς ἐκτοπισμοὺς καὶ τὰς μετοικεσίας τοσούτων Γραικῶν, ὅσοι μὴν ὑποφέροντες πλέον τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εὐρώπης; Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα, ἂν ἀκούσωμεν τὸν φιλότουρκον συγγραφέα, αὐτὸς ὁ ζυγὸς εἶναι τόσο· ἐλαφρὸς ὅσον καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ια'. 30). Κατ' αὐτὸν, οἱ φεύγοντες Γραικοὶ τὴν πατρίδα των δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν παραγγελίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε ῥητῶς λέγων « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε » εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23.), ἀλλ' ἢ νὰ μαστίζωνται καὶ νὰ σφάζωνται ἀνηλεῶς ἀπὸ τοὺς τυράννους ὡς ἄλογα κτήνη, ἢ νὰ ἐναγκαλίζωνται τὸν Μωαμεθισμόν.

Μᾶς ἐνθυμίζει ὁ ψευδοσυγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου « οὐκ ἔστιν » ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ » (Ῥωμ. ιγ'. 1). Ἀλλ' ἔπρεπεν, ἐπειδὴ μετεχειρίσθη τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν, νὰ τὴν ἐκθέσῃ κἂν ὁλόκληρον, καὶ ὄχι νὰ σιωπήσῃ δολίως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος παραγγέλλει τὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας ὑποταγήν· « οἱ γὰρ ἄρχοντες (λέγει) οὐκ » εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν· θέλεις » δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ » ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς » (Ῥωμ. ιγ'. 3). Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τοῦ Παύλου, εἰς μόνους τοὺς νομίμους ἡγεμόνας εἶναι χρεωστουμένη ἡ ὑποταγή· εἰς ἐκείνους, λέγω, ὅσοι ἀκολουθοῦντες τοὺς νόμους, κολάζουσι τὴν κακίαν, καὶ ἐπαινοῦσι τὴν ἀρετήν. Ἀλλὰ τίς δὲν ἠξεύρει ὅτι εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἡμετέρου τυράννου συμβαίνει

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τὸ ἐναντίον; εἰς αὐτὴν πᾶς ἕνας ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πράξῃ τὰ πάνδεινα κακὰ, ἂν μόνον ἔχῃ τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ τὴν τουρκικὴν φιλαργυρίαν· εἰς αὐτὴν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κολαζομένους, ἢ εἶναι παντάπασιν ἀθῶοι, ἢ δὲν ἔχουσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακουργίας αὐτῶν ποινήν. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῶν Ἀποςόλων, εἰς τοιούτους παρανόμους ἡγεμόνας, ὄχι τυφλὴ καὶ ἄλογος ὑπακοὴ, ἀλλὰ γενναία ἀντίστασις χρειάζεται. Καὶ τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος. Καθὼς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Χριςὸς, ῥαπιζόμενος ἀδίκως, εἶπεν· « εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ » κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; » (Κατὰ Ἰωάν. ιη'. 23.), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Παῦλος τυπτόμενος εἰς τὸ στόμα, ἀποκρίνεται· « τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς » τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν » νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι » (Πράξ. κγ'. 3.). Ἄλλοτε πάλιν, βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ μαστιγωθῇ, ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς κριτάς· « εἰ ἄνθρωπον Ῥω» μαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; » (Πράξ. κε'. 25.).

Ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς τῆς πατρικῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ δικαιώσῃ τοὺς φίλους του Ὠθωμανοὺς, ζητεῖ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὴν « ἰσχυρὰν καὶ ὑψηλὴν βασιλείαν » αὐτῶν » καθὼς αὐτὸς δὲν αἰσχύνεται νὰ τὴν ὀνομάζῃ, μὲ ὅλον ὅ,τι τὴν σήμερον αὐτὴ εἶναι ἡ ταπεινοτέρα, ἀγκαλὰ ἡ πλέον ἀπάνθρωπος, καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλαχίςας τῆς Εὐρώπης τυραννίας, ὅτι, λέγω, αὐτὴν τὴν βασιλείαν τὴν ἤγειρεν οἰκονομικῶς ἡ θεῖα πρόνοια, διὰ νὰ στηρίξῃ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τοὺς Γραικοὺς, κλονουμένους καὶ χωλαίνοντας ἤδη εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Καὶ αὐτὴν τὴν νομιζομένην τῆς θείας προνοίας οἰκονομίαν δὲν ἐρυθριᾷ νὰ ὀνομάζῃ «μυςήριον». Ἂν ἡμεῖς ἐχωλάναμεν εἰς τὰ τῆς θρησκείας, οἱ Ῥῶσσοι βέβαια, ἐπειδὴ πάντοτε κατ' ἴχνος ἠκολούθησαν τὰ φρονήματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ χωλάνωσιν ὡς ἡμεῖς· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἀντὶ τοῦ νὰ μεθέξωσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ αἰσχρὸν μυστήριον, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ζυγὸν τῶν Σκυθῶν, εἰς καιρὸν ὅταν οἱ Γραικοὶ ἔκλιναν τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Ταύτην τὴν ἐναντίαν τύχην δύο ἐθνῶν ὁμοπίστων ἤθελε προσφυέστερον ὁ μωρὸς συγγραφεὺς ὀνομάσῃ «μυστήριον» ἀλλὰ «μυστήριον τῆς ἀνομίας», καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἐνεργηθὲν ὄχι ἀπὸ τὴν θείαν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀπρονόητον ἀφροσύνην τῶν Γραικορωμαίων Αὐτοκρατόρων. Αὐτοί, παντάπασι διάφοροι ἀπὸ τοὺς προνοητικοὺς βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας, καταπατήσαντες τοὺς νόμους, καταβαρύναντες τοὺς ὑπηκόους μὲ φόρους ἀνυποφόρους, μολύναντες τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν μὲ φόνους καὶ σφαγὰς τῶν οἰκείων, ἀμελήσαντες τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας, μετασχηματισθέντες ἐκ βασιλέων εἰς θεολόγους, κινοῦντες καθ' ἑκάστην μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις περὶ δογμάτων, καὶ μηδεμίαν ἔχοντες φροντίδα τοῦ ἠθικοῦ τῆς θρησκείας μέρους, σκορπίζοντες ἀσώτως τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν εἰς τὰς ἡδονάς των, ἢ μὲ μίαν ὑποκριτικὴν εὐλάβειαν καταδαπανῶντες τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἱδρῶτας τῶν ὑπηκόων εἰς ἀνοικοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, καὶ ἀφίνοντες εἰς ἐρήμωσιν τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ τείχη τῶν πόλεων,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ηὔξησαν κατὰ μικρὸν τὴν οὐτιδανὴν ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων, ἕως οὗ τοὺς ἀνεβίβασαν καὶ εἰς αὐτὸν τοῦ Βυζαντίου τὸν θρόνον.

Μήτε αὐτὸς βέβαια ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας δύναται νὰ μὲ συκοφαντήσῃ ὡς χωλαίνοντα εἰς τὰ τῆς θρησκείας, διότι ἀποδοκιμάζω τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων· ἐπειδὴ ὁμολογεῖ, ὅτι « εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν » μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ». Τοῦτο μόνον εἶπεν ὀρθῶς μεταξὺ πολλῶν λήρων, ἀγκαλὰ ὄχι μὲ τέλος ὀρθὸν, ἀλλὰ διὰ νὰ δικαιώσῃ καὶ πάλιν τοὺς φίλους του Τούρκους, οἱ ὁποῖοι δὲν συγχωροῦσιν εὐκόλως εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν ἀνέγερσιν τῶν θείων ναῶν. Ἡ ζήτησις ὅμως δὲν εἶναι περὶ τοῦ ἂν ἦναι ἢ δὲν ἦναι δεισιδαιμονία τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν· ἔπρεπεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ μᾶς δείξῃ μὲ ποῖον νόμον, μὲ ποῖον δικαίωμα κωλύουσι τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν οἱ Τοῦρκοι. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν « ἔρχεται ὥρα, » ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσ» κυνήσετε τῷ πατρὶ » καὶ ὅ,τι « πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ » τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ » δεῖ προσκυνεῖν » (Κατὰ Ἰωάν. δ'. 21 καὶ 24.) ἐπρόβλεπε βέβαια καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἐκείνους καὶ πνευματικοὺς προσκυνητὰς τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, ἀρκουμένους εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν « λογικὴν λατρείαν » καθὼς ὁ Παῦλος τὴν ὀνομάζει (Ῥωμ. ιβ'. 1.), καὶ τοὺς σημερινοὺς ὑλικοὺς χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀμελήσαντες τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν, ἀποδεκατοῦσιν, ὡς ποτὲ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον (Ματθ. κγ'. 23.)· οἱ ὁποῖοι, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλεήσωσι τὴν χήραν καὶ τὸν ὀρφανὸν, ἀντὶ τοῦ νὰ συστήσωσι σχολεῖα μὲ μικρὰν χρημάτων συνεισφορὰν, προτιμοῦσι τὰς ἀνοικοδομὰς τῶν ναῶν, ἢ τὴν πολυδάπανον προσκύνησιν τῶν Ἱεροσολύμων. ὄχι διὰ νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸ ἀπεσβεσμένον εἰς τὰς καρδίας των τῆς πίστεως πῦρ, ἀλλὰ διὰ τὴν κενοδοξίαν τοῦ νὰ ὀνομάζωνται « χατζίδες » ἤγουν νὰ γένωσιν (ὢ ποία καταισχύνη!) ὁμώνυμοι τῶν ἀσεβῶν προσκυνητῶν τῆς Μέκας.

Ἂν ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ἦτον ἀληθῶς ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, ἤθελε βέβαια λαλήσῃ διεξοδικώτερον κατὰ τῶν τοιούτων ψευδοχριστιανῶν, καὶ κατ' ἐκείνων μάλιστα τῶν ἀναξίων ἱερέων, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ ζητῶσι νὰ ἐξαλείψωσι τὰς τοιαύτας ἀντιθέους δεισιδαιμονίας, σπουδάζουσιν ἐξ ἐναντίας νὰ τὰς στηρίζωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἁπλουστέρων· ὅσοι μετέβαλον τοὺς οἴκους τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαια λῃστῶν (Ματθ. κα'. 13.), πωλοῦντες ἀνερυθριάστως καὶ μυστήρια, καὶ εὐλογίας, καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς Θεὸν ἱκεσίας, ὅσοι καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔκαμαν πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (Τιμοθ Α'. ϛ'. 5.), καὶ μὴν ἀρκούμενοι, καθὼς αὐτὸς, εἰς τὰς ἀναγκαίας διατροφὰς καὶ σκεπάσματα (Αυτ. ϛ'. 8.), νομίζουσι τὸν βίον ἀβίωτον, ἂν δὲν τρυφῶσιν ὡς Σαρδανάπαλοι, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ μιμηθῶσι τὸν μακάριον τοῦτον Ἀπόστολον, καὶ νὰ λέγωσι μὲ αὐτόν· « οὐδὲ δωρεὰν ἄρτου ἐφάγομεν » παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέ- » ραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν » (Θεσσαλ. Β'. γ'. 8.), περιέρχονται ὡς λιμώττοντες λύκοι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἁρπάζωσιν ἀνηλεῶς ἀπὸ τῶν πεινώντων χριστιανῶν τὰ στόματα τὸν ὀλίγον ἐκεῖνον ἄρτον, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὴ τῶν Τούρκων ἡ ἀπληστεία ἐντρέπεται νὰ ἁρπάσῃ.

Εὔκολον εἶναι νὰ καταλάβῃ τις ἀπὸ ταῦτα, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πλεονέκται πρέπει νὰ φοβῶνται τὴν καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὡς ἰδίαν αὐτῶν καταστροφὴν, καὶ τῶν Γραικῶν τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀπαρηγόρητον αὐτῶν δυστυχίαν. Εἰς ποίαν ἐλευθέραν, ἢ κἂν μετρίως εὐνομουμένην διοίκησιν, δύνανται αὐτοὶ νὰ πράξωσιν ὅσας παρανομίας πράττουσιν ἀφόβως ὑπὸ τὴν ἄνομον ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων; Ὅταν οἱ νόμοι, καὶ ὄχι αἱ αὐτογνώμονες ἀποφάσεις τῶν ἡγεμόνων, κυβερνῶσι τοὺς Γραικοὺς, δύνανται πλέον οἱ μισθωτοὶ ποιμένες (καὶ δὲν λέγω, ἄπαγε! ὅλους τοιούτους.) νὰ ἀπειλῶσι χωρὶς αἰτίαν, νὰ παιδεύωσι χωρὶς ἔγκλημα, νὰ ἀφορίζωσι καὶ νὰ ἐξεκκλησιάζωσι χωρὶς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν ὅντινα θέλουσιν, ἐν ἑνὶ λόγῳ νὰ πράττωσι τὰ τῶν Τούρκων; Ἂς παραβάλῃ ὅςις θέλει πολλοὺς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος τῶν ἡμετέρων μὲ τὸν κλῆρον τῆς Ῥωσσίας, ἀφ' οὗ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Πέτρος ἀνεμόρφωσε τὰ ἤθη τῶν ἐκκλησιαστικῶν· καὶ θέλει εὕρῃ τοὺς ἡμετέρους διαφέροντας ἀπ' ἐκείνους ὅσον διαφέρει ἡ νὺξ τῆς ἡμέρας. Καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη διαφορά; ἐκ τούτου βέβαια, ὅτι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὄχι εἰς τοὺς Ῥώσσους παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργηθῇ τὸ « μυστήριον τῆς ἀνομίας ».

Καὶ ἐπειδὴ ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν παράνομον τῶν Τούρκων διοίκησιν, ψεύδεται λοιπὸν ἀναισχύντως ὁ ψευδῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἱεροσολύμων κρυπτόμενος φιλότουρκος συγγραφεύς, ὅταν λέγῃ, ὅτι « ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν δὲν προ- » ξενεῖ κανένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σωτη- « ρίαν ». Ἐλησμόνησεν ἄρα τοὺς ἀποστατήσαντας Γραικοὺς ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν ἰδίων προγόνων, διὰ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων· τὰς καταδυναστείας ὅσας ὑποφέρουσι καθ' ἑκάστην οἱ ἀδύνατοι Γραικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς των πλουσίους, ἀπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ποιμένας· τὴν δεινὴν ἀμαθίαν τῶν πολλῶν, καὶ τὰς ἀπ' αὐτὴν γεννηθείσας δεισιδαιμονίας; ἢ νομίζει τάχα ὅλα ταῦτα ὠφέλιμα εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν;

Ψεύδεται πρὸς τούτοις ὅταν ὀνομάζῃ τὴν ἐλευθερίαν « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαβόλου, ἐναντίαν εἰς τὴν θεῖαν » γραφὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ». Ἴδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς παραγγέλλει, ὅταν μᾶς διώκωσιν εἰς μίαν πόλιν, νὰ φεύγωμεν εἰς ἄλλην· ὅτι ὁ Παῦλος ἔφυγε τὴν μαστίγωσιν, φανερῶν ἑαυτὸν ἐλεύθερον καὶ πολίτην Ῥωμαῖον. Σιωπῶ τοὺς Μακκαβαίους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία δοξάζει, ὡς ἀνδρείως πολεμήσαντας, καὶ ἀντισταθέντας εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀντιόχου. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἀναφέρω αὐτὰ τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὁπόταν αὐτοί, μὴ θέλοντες πλέον νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τοὺς Κριτάς των, ἐζήτησαν βασιλέα. Διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἄλογον ταύτην ἐπιθυμίαν (καὶ σημείωσαι ὅτι ἐζήτουν βασιλέα ὁμογενῆ καὶ νόμιμον, ὄχι βάρβαρον καὶ ἀλλογενῆ τύραννον), ἰδοὺ τί λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Σαμουήλ· « τοῦτο « ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως, ὃς βασιλεύσει ἐφ' » ὑμᾶς. Τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται, καὶ θήσεται αὐτοὺς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

» ἐν ἅρμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἱππεῦσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέ-
» χοντας τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ. Καὶ θήσει αὐτοὺς ἑαυτῷ
» ἑκατοντάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ θερίζειν θερισμὸν
» αὐτοῦ, καὶ τρυγᾷν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκεύη
» πολεμικὰ αὐτοῦ, καὶ σκεύη ἁρμάτων αὐτοῦ. Καὶ τὰς
» θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψοὺς, καὶ εἰς μαγει-
» ρίσσας, καὶ εἰς πεσσούσας. Καὶ τοὺς ἀγροὺς ὑμῶν καὶ
» τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιῶνας ὑμῶν τοὺς
» ἀγαθοὺς λήψεται, καὶ δώσει τοῖς δούλοις ἑαυτοῦ.
» Καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν
» ἀποδεκατώσει, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ καὶ
» τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν, καὶ τὰς
» δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ, καὶ
» τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ
» ἔργα αὐτοῦ· Καὶ τὰ ποίμνια ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ
» ὑμεῖς ἔσεσθε αὐτῷ δοῦλοι. Καὶ βοήσεσθε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
» ἐκείνῃ ἐκ προσώπου βασιλέως ὑμῶν, οὗ ἐξελέξασθε
» ἑαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται κύριος ὑμῶν ἐν ταῖς
» ἡμέραις ἐκείναις, ὅτι ὑμεῖς ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς βασι-
» λέα » (Βασιλ. Α'. η'. 11 — 18.).

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγεν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι κτίσας τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ αὐτεξούσιον, ἡ βουλή του ἦτον νὰ μείνῃ πάντοτε τοιοῦτος, μὴν ὑποτασσόμενος πλὴν εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους, καὶ ὄχι ποτὲ εἰς τὰς αὐτογνώμονας βουλήσεις τῶν ὁμοιοπαθῶν του ἀνθρώπων. Ἡ δὲ Νέα Διαθήκη, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν θεμελιωμένη τῶν Γραικῶν Θρησκεία μήπως ἐδίδαξαν ἄλλα περὶ ἐλευθερίας; Ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσει τὸ Εὐαγγέλιον, τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολὰς τῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀποστόλων, θέλει πανταχοῦ εὕρῃ μίαν δημοκρατικὴν ἰσονομίαν, μίαν ἐλευθερίαν φρόνιμον, περιωρισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους. « Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην· » οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆ- » λυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐςε ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ » (Γαλάτ. γ'. 28.). Καὶ βέβαια, ἂν ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τῆς διδαχῆς τοῦ Χριςοῦ, ἦτον ἡ βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, πῶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὴν ἀρετὴν ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἦτον ἐλεύθερος; Νομίζει τάχα ὁ φιλότουρκος Συγγραφεύς, ὅτι τὸ διὰ φόβον ἀνθρωπίνης ποινῆς πραττόμενον ἀγαθὸν λογίζεται σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀρετή; νομίζει ἀληθῶς σώφρονα ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέχει μακρὰν ἀπὸ τὰς πόρνας, ὄχι διὰ τὴν συνείδησιν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος (Ῥωμ. ιγ'. 5.), ἀλλὰ διὰ τὴν ἄλογον ὀργὴν ἑνὸς ἀνόμου τυράννου, ὁ ὁποῖος κολάζει τὴν πορνείαν, διὰ νὰ γεμίσῃ τὸν θησαυρόν του ἀπὸ χρυσίον, καὶ ὄχι μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ σωφρονίσῃ τὸν πορνεύσαντα.

Διδάσκουσι, ναὶ, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς κυρίους· ἀλλ' εἰς ποίους κυρίους; εἰς ἐκείνους, ὅσοι « τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις » παρέχουσι » (Κολοσσ. δ'. 1). Περὶ δὲ τῶν ἀδίκων καὶ τυραννικῶν κυρίων, ὅσοι, ὡς οἱ Τοῦρκοι, στοχάζονται μόνον ἑαυτοὺς ἀξίους καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας, καὶ μεταχειρίζονται τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μὲ ἀσυγκρίτως περισσοτέραν ἀσπλαγχνίαν ἀφ' ὅσην δεικνύουσι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄλογα κτήνη, ὅσοι ἀνόμως καὶ χωρὶς κρίσεως ἀδικοῦσιν, ἀτιμάζουσι, σφάζουσι τοὺς ὑπηκόους, ὅσοι προστάττουσιν ὅ,τι κωλύει, καὶ ἀπαγορεύουσιν ὅσα συγχωρεῖ ὁ νόμος, τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

« Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » (Πραξ. ε΄. 29). Καὶ τοῦτο ἄλλο δὲν σημαίνει πλὴν ὅτι πρέπει νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τοὺς νόμους· ἐπειδὴ οἱ νόμοι ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν ἡ ὁμόφωνος καὶ κοινὴ γνώμη ἑνὸς λαοῦ, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ λαοῦ, εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ.

Διδάσκουσι, ναὶ, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑπομονὴν τῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ ποίων πειρασμῶν; τῶν ἀφεύκτων, καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μήτε ἴαμα μήτε παραμυθία. Ὅταν ὅμως δύναταί τις νὰ φύγῃ καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς πειράζοντας, τί μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία; « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, » φεύγετε εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι΄. 23). Τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον λοιπὸν ἐπλήρωσαν ὅσοι Γραικοὶ μετῳκίσθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, διὰ νὰ φύγωσιν ὄχι μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ μέλλοντα δεινά· ἐπειδὴ τίς ἐδύνατο νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς τρίτης ἢ τετάρτης αὐτῶν γενεᾶς δὲν ἤθελε μιανθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἀσελγεῖς Τούρκους, ἢ δὲν ἤθελε βιασθοῦν νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν Μωάμεθ; Φρονιμώτεροι λοιπὸν καὶ εὐσεβέστεροι ἐφάνησαν κατὰ τοῦτο οἱ μετοικισθέντες Γραικοὶ παρὰ τὸν φιλότουρκον συγγραφέα· ὁ ὁποῖος ἀνερυθριάστως σπουδάζει νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην τῶν Τούρκων, μήτε ἐντρέπεται νὰ μᾶς διδάσκῃ τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγὴν, ἤγουν νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἀδικίας, τὰς ἁρπαγὰς, τὰς ἀσελγείας, τέλος καὶ νὰ τουρκίσωμεν προτιμότερον παρὰ νὰ φύγωμεν τὴν τυραννίαν αὐτῶν.

Ἀλλ' οἱ Γραικοὶ φρίττοντες φράττουσι τὰς ἀκοὰς εἰς τοιαύτην σατανικὴν διδασκαλίαν, καὶ πληροφορημένοι,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὅτι δὲν εἶναι οὐδεμία μετοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομία, οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἀκούουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν θρησκείας, ἡ ὁποία κράζει πρὸς αὐτοὺς λέγουσα· « ἐξέλθετε ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε » (Κορινθ. Β'. ς'. 14—17.). Φεύγουσι λοιπὸν οἱ Γραικοὶ τοὺς Τούρκους δικαίως, ἐν ὅσῳ δὲν δύνανται νὰ τοὺς διώξωσιν· ἀλλ᾽ ὅταν ὁ διωγμὸς τῶν τυράννων φανῇ εὔκολος, δικαιότερον εἶναι τότε νὰ διώξωσι τοὺς λῃστὰς, οἱ ὁποῖοι δὲν παροικοῦσι πλὴν τριακοσίους πεντήκοντα σχεδὸν χρόνους εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρὰ νὰ ἐξορισθῶσιν αὐτοὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τρεῖς χιλιάδας ἐτῶν ἤδη κατοικοῦσι.

Καὶ τόσον εἶναι δίκαιος καὶ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστος τῶν τυράννων ὁ διωγμὸς, ὥστε καὶ αὐτὴ τῶν Γραικῶν ἡ Ἐκκλησία, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καταρᾶται τὸν τύραννον, καὶ νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ψάλλουσα μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὁποῖον καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἑλλάδος ἔψαλλε· « σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐ» λόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι » κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ » τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα ». Ἐρωτῶ τὸν ψευδώνυμον τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας συγγραφέα, τίνες εἶναι οἱ βάρβαροι οὗτοι, τοὺς ὁποίους καταρᾶται ἡ Ἐκκλησία, πλὴν οἱ Τοῦρκοι· Τίνες εἶναι οἱ Βασιλεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους εὔχεται νίκας κατὰ βαρβάρων, πλὴν οἱ Γραικορωμαῖοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, πρὶν τῆς καταστροφῆς των, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, οἱ Αὐτοκράτορές τῆς Ῥωσσίας, ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη τῆς Εὐρώπης ἡγεμονία, ἐλεήσασα τὴν ἀπαρηγόρητον τῶν Γραι-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κῶν δυστυχίαν, ἤθελε μελετήσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ τυράννου. Ὑποκρίνεται ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς φόβον, μήπως τάχα ἡ ἐλευθερία ἀνατρέψῃ τὴν ἱερὰν τοῦ Χριςοῦ θρησκείαν· καὶ μὲ αὐτὸ φανερώνει ἀναντιῤῥήτως ὅτι πιστεύει πλέον τὸν Μωάμεθ παρὰ τὸν Χριστόν. Ἂν ἡ περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητεία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀληθὴς· « καὶ » πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς » (Ματθ. ις΄. 18.), μὴ δὲν δύναται ὁ Χριστὸς νὰ φυλάξῃ μὲ μέσα καὶ τρόπους εἰς ἡμᾶς ἀκαταλήπτους τὴν Ἐκκλησίαν του; ἢ τάχα δὲν εὕρηκεν ἄλλο μέσον, παρὰ τὴν μισόχριστον τῶν Ὠθωμανῶν θρησκείαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἰδικήν του; ἄλλο μέσον νὰ σώσῃ τὰ πρόβατά του πλὴν τοῦ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου; Καὶ τίς ἤκουσέ ποτε τοιαύτην φρικτὴν βλασφημίαν; Ἐξ ἐναντίας, ἐπειδὴ τῶν Τούρκων ἡ τυραννία ἠλάττωσε κατὰ πάντας τρόπους τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀληθινῶν πιςῶν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπὶ πλέον διαμείνῃ, κινδυνεύει νὰ ἐξαλείψῃ ὁλοτελῶς τὸν χριστιανισμὸν, θέλουσα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ νὰ δείξῃ τὴν προφητείαν ἀψευδῆ « καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς », ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῆς Ὠθωμανικῆς τυραννίας.

Οἰκτείρει ὑποκριτικῶς ὁ συγγραφεὺς τὴν γαληνοτάτην Ἀριστοκρατίαν τῶν Ἐνετῶν, θρηνεῖ καὶ κλαίει τὴν μεταβολὴν τῆς Ἰταλίας. Ἦτον τόσον γαληνὴ ἡ Ἀριστοκρατία τῶν Ἐνετῶν, ὥστε δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν, ἐκκλησίαν ἐλευθέραν ἀπὸ τὴν Παπικὴν τυραννίαν. Ητον τοσον γαληνὴ, ὥστε ἐδέχετο ἀνεξετάστως τὰς κατ᾽ ἀλλήλων συκοφαντίας τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκό-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λαζε πολλάκις μὲ θάνατον τὰς περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων ἡσύχους συνομιλίας, κἂν ἤθελεν ἦσαν παντάπασιν ἀβλαβεῖς εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῆς σύστημα. Ητον τόσον γαληνὴ, ὥστε ἐσυγχώρει τοὺς κατ' ἀλλήλων φόνους καὶ τὰς σφαγὰς τῶν νησιωτῶν αὐτῆς ὑπηκόων μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσίου. Δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀληθῶς ἄξιον θρήνου, τὸ νὰ παύσωσιν οἱ τοσοῦτοι φόνοι διὰ μέσου τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθερίας ; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον, κατὰ τὸν συγγραφέα, τὸ νὰ μὴ τυραννῆται πλέον ἡ Ἰταλία ἀπὸ τοσούτους ἀναιδεῖς καὶ ἀπανθρώπους ἡγεμονίσκους ; Δὲν εἶναι ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἄξιον (καὶ ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὄχι μόνον τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πάπα φίλος) τὸ νὰ κρημνισθῇ ὁ Μακαριώτατος Πάπας ἀπὸ τὸν θρονον του, νὰ στερηθῶσιν οἱ ἐξοχώτατοι Καρδινάλιοι τὰς τρυφάς των, νὰ μὴν ἔχωσι πλέον μήτε ἐρωμένας μήτε ἐρωμένους· εἰς ὀλίγα λόγια, τὸ νὰ ταπεινωθῇ ὑποκάτω εἰς τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν τῶν νόμων ὁ τύφος καὶ ἡ ἀλαζονία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ; Δὲν εἶναι δακρύων ἄξιον τὸ νὰ μὴν ἔχῃ πλέον ἡ Ῥώμη τὴν ἐξουσίαν νὰ εὐνουχίζῃ ἀθῶα νεογέννητα βρέφη, διὰ νὰ ψάλλωσιν ἔπειτα φθάσαντα εἰς ἡλικίαν τοὺς θείους ὕμνους εἰς τὰς ἐκκλησίας, καθὼς ποτὲ οἱ Κορύβαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Κυβέλης ; Δὲν εἶναι θρήνων ἄξιον τὸ νὰ παύσῃ πλέον τὸ κατὰ τῶν Γραικῶν ἄλογον μῖσος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ; τὸ νὰ θάπτωνται εἰς μνήματα, καὶ ὄχι πλέον νὰ ῥίπτωνται ὡς ἀλόγων κτηνῶν πτώματα εἰς τοὺς ἀφεδρῶνας, κατὰ πᾶσαν τὴν Παπικὴν ἐπικράτειαν, οἱ νεκροὶ τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν ; Ὅλα ταῦτα τὰ πάνδεινα κακὰ, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς τυραννίας, εἰς τὴν ὁποίαν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὡς ἀπὸ Θεοῦ συσταθεῖσαν ἐξουσίαν νὰ πειθώμεθα μᾶς συμβουλεύει· ὅλα ταῦτα κατηργήθησαν σήμερον διὰ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαβόλου » ὀνομάζει ὁ φιλότουρκος καὶ φιλόπαπος συγγραφεύς : καὶ μὲ τοιαύτας ἀντιχρίστους προσπαθείας ἐλπίζει νὰ ἀπατήσῃ τοὺς Γραικοὺς ὁ ἀνόητος !

Ἀφ' οὗ μὲ μαρτυρίας ἢ κολοβὰς, ἢ κακῶς ἐξηγηθείσας τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐσπούδασε δολίως νὰ μᾶς διδάξῃ τὸ μῖσος τῆς ἐλευθερίας, μετασχηματίζεται αἰφνηδίως ἐκ θεολόγου εἰς φιλόσοφον, καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ μὲ μόνας τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία εἶναι πρᾶγμα ἀνυπόστατον. Μέχρι τούτου δὲν ἴδομεν πλὴν τὴν κακοφροσύνην τοῦ θεολόγου· ἐντεῦθεν θέλει ἴδωμεν καὶ τὴν παντελῆ ἀφροσύνην τοῦ φιλοσόφου.

« Πλὴν, ἂς ἐξετάσωμεν (λέγει) καὶ ἐπιστημονικώ-
» τερον τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, κ. τ. λ. » Ἔπειτα ὁ ἐπιστημονικώτατος οὗτος νοῦς προβάλλει τρία εἴδη ἐλευθερίας, τὰ ὁποῖα οὕτως ὁρίζει· « ἐλευθερία ἀληθὴς
» εἶναι πρῶτον ἡ διάθεσις τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἥτις πο-
» δηγετεῖ χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ καλὸν, χωρὶς
» ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀναμάζεται
» αὐτεξούσιον ». Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὦ φιλόσοφε, τὸ αὐτεξούσιον τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, δοθὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν ὁδηγῇ εἰς τὴν ἀρετὴν, οἱ Τοῦρκοι λοιπὸν, καὶ πάντες ἁπλῶς οἱ τύραννοι, εἶναι πάσης ἀποστροφῆς ἄξιοι, ὡς ἀφαιροῦντες ἀπὸ τοὺς τυραννουμένους ἐκεῖνο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρετήν· οἱ τυραννούμενοι λοιπὸν ἔχουσι τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα τοῦ νὰ ζητῶσι παντοίους τρόπους, διὰ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νὰ διαῤῥήξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ νὰ ἀπολάβωσι πάλιν τὸ πολύτιμον αὐτὸ δῶρον, τὸ αὐτεξούσιον. « Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » ἴδομεν ἀνωτέρῳ τὸν Ἀπόςολον Πέτρον λέγοντα εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τυραννικῶς ἐζήτουν νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι τὸ αὐτεξούσιον.

« Δεύτερον (λέγει) ἐλευθερία εἶναι τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ » βάλλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄν» θρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποταξία ». Ἐδῶ ὁ νέος αὐτὸς φιλόσοφος ἀντιλέγει φανερὰ αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν, συγχέων τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν εἰς τοὺς νόμους ἀνυποταξίαν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνυποταξίαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀχαλίνωτον ἐξουσίαν καὶ ἀναρχίαν, τῆς ἐλευθερίας τὸ ὄνομα εἶναι ἐπίσης ἀνάρμοστον, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τῆς δεισιδαιμονίας εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐσέβειαν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, εἰς ποίας ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοικήσεις ἔχει μάλιστα χώραν αὕτη ἡ νομιζομένη ἐλευθερία; εἰς τὰς ἐλευθέρως ἄρα ὑπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένας δημοκρατίας, ἢ εἰς τὰς αὐτογνώμονας ἡγεμονίας καὶ τυραννίας; Ἂς μᾶς εἴπῃ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ἂν εὑρίσκεται ἢ εὑρέθη ποῦ ποτε καμμία δημοκρατία, ἀριστοκρατία, βασιλεία, ἢ καὶ τυραννία ὁποιαδήποτε ἄλλη, ὅπου ἐχύθη τοσοῦτον ἀθῶον αἷμα, ὅσον ἔχυσαν μέχρι τοῦ νῦν οἱ Τοῦρκοι, ὅπου ἐπράχθησαν τοσαῦται ἁρπαγαὶ, λῃστεῖαι, καταδυναστεῖαι, γυναικῶν, παρθένων καὶ παίδων βίαι, ὅσαι πράττονται κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὴν Ὠθωμανικὴν ἐπικράτειαν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν τύραννον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνδράποδα, ὅσα τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου μὲ κολακείας ἢ δῶρα ἠξεύρουσι νὰ ἀπατῶσιν· ὅπου ἐφάνη ποτὲ τοιαύτη ἀχαλίνωτος ἐξου-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σία, ὅσην βλέπομεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τόπους τῆς Τουρκίας.

Κατ' αὐτὸν, « λέγεται τρίτον ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῇ τινὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τουτέστι τὸ νὰ ζῇ ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικήν ». Ἐρωτῶ πάλιν τὸν φιλόσοφον· εἶναι ἄρα εὐκολώτερον εἰς τοὺς Γραικοὺς τὸ νὰ φυλάττωσι τοὺς ἱεροὺς νόμους τῆς θρησκείας των, ἀπαντῶσιν ἄρα ὀλιγώτερα κωλύματα εἰς τὸ νὰ πράττωσι τὰς θείας ἐντολὰς, ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν μιᾶς τυραννίας, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα τῆς κακίας συνεχέστερα, καὶ ἡ εὐκολία τοῦ νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν πολιτικὴν παιδείαν μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσίου εἶναι περισσοτέρα; Ὅσα κακὰ συκοφαντῶν ἀναιδῶς προσάπτει εἰς τὰ νεωστὶ ἐλευθερωθέντα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, εὑρίσκονται πραγματικῶς ὅλα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Εἰς αὐτὴν, καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένας πολιτείας, βασιλεύουσι τὰ πάθη· εἰς αὐτὴν ὑπερισχύει ἡ ἁρπαγή· εἰς αὐτὴν ὁ δυνατὸς ἐπικρατεῖ καὶ καταβάλλει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος τὸν πτωχὸν, ὁ πανοῦργος τὸν ἁπλοῦν: διότι ὁ δυνατὸς, ὁ πλούσιος καὶ ὁ πανοῦργος ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ χορτάσωσι ἢ καὶ νὰ ἀπατήσωσι τὴν ἀπληστίαν τῶν τυράννων, διὰ νὰ φύγωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακίας των ποινήν. Ἂν κατ' ἀρχὰς τῆς νῦν πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Εὐρωπαίων ἐκυρίευσαν πρὸς μικρὸν τὰ πάθη, ἦτον καὶ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς τυράννου· ὁ ὁποῖος κυβερνήσας μὲ ῥάβδον σιδηρᾶν εἰς δεκαοκτὼ μηνῶν διάστημα τὴν Γαλλίαν, ἔδειξε μάλιστα μὲ τοῦτο, ὅτι μόνον ἀσφαλὲς πολίτευμα εἶναι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ νόμοι μόνοι δεσπόζουσι μὲ ἀπροσωπόληπτον ἰσότητα ἐπάνω εἰς ὅλους, καὶ ὄχι αἱ θελήσεις τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν.

Εἰς τὸ τοιοῦτον μόνον πολίτευμα ἔχει χώραν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία· ἡ ὁποία ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν « ἡ ἐξου» ξία τὴν ὁποίαν ἔχει πᾶς ἕνας πολίτης νὰ πράττῃ ὅσα » οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουσιν », ἤγουν νὰ πράττῃ ὄχι ὅ,τι θέλει, ἀλλ' ὅ,τι ἠθέλησε τὴν πρώτην φορὰν, ὁπόταν ἡνώθη μὲ τοὺς συμπολίτας του εἰς μίαν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλο δὲν εἶναι ὁ νόμος, πλὴν « ἡ » κοινὴ θέλησις διαφόρων ἀνθρώπων συνελθόντων προσω» πικῶς, ἢ διὰ τοποτηρητῶν, μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ συστή» σωσι πολιτείαν», φανερὸν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν συνηθροίσθησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ πωλήσωσι πρὸς ἀλλήλους ἕκαστος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, διὰ νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸ ἀδικῶσι καὶ νὰ φονεύωσιν ἀκωλύτως ἀλλήλους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμποδίζωσι μὲ τὸν φόβον τῶν ποινῶν ὅσα ἔργα ἔκριναν βλαβερὰ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὁμογνώμου πάντων θελήσεως ἕπεται, ὅτι ὁσάκις παραβαίνει τὸν νόμον ὁ κατὰ μέρος πολίτης, κολάζεται δικαίως, διότι πράττει ὅ,τι θέλει μόνος αὐτὸς, καὶ ὄχι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε κοινῶς μὲ τοὺς συμπολίτας του εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολιτικοῦ συναλλάγματος.

Μὴν ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ θεολογήσῃ κακοφρόνως, καὶ νὰ φιλοσοφήσῃ παντάπασιν ἀφρόνως, ἠθέλησεν ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλιαρίου, νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καὶ ποιητής. Ἀναλαμβάνων καὶ πάλιν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ Τούρκων, μᾶς συμβουλεύει τὴν εἰς αὐτοὺς ἄλογον ὑποταγὴν, διὰ στίχων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μιᾶς νέας Μούσης τόσον γλυκείας, ὥστε παρ᾽ ὀλίγον ἀναγινώσκων αὐτοὺς ἐνεκρώθην ἀπὸ τὴν ἡδονήν. Εἰς αὐτὸν προσφυέστερον ἁρμόζουσιν ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τοῦ Κλεοφῶντος:

. . . . . . ἐφ᾽ οὗ
δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις
δεινὸν ἐπιβρέμεται
Θρηκία χελιδὼν,
ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον (Βατρ. στίχ. 678).

Καὶ σημείωσαι, ὅτι εἰς τὴν Θράκην διατρίβων συνέγραψε τὸ θαυμαστὸν τοῦτο πόνημα ὁ θαυμαστὸς συγγραφεύς.

Διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μοναρχία, καὶ ἂν ἤθελεν ἦναι τυραννική, εἶναι ὅμως αἱρετωτέρα παρὰ τὴν Δημοκρατίαν, φέρει παράδειγμα τοὺς ναύτας λέγων ὅτι:

« Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ᾽ ἕνα καραβοκύρην »,
χωρὶς νὰ συλλογισθῇ ὁ εὐφυέστατος καὶ γλυκύτατος ποιητὴς, ὅτι ἀληθῶς:

Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται ᾽ς ἕνα καραβοκύρην,
Ἐν ὅσῳ κυβερνᾷ καλῶς τοὺς ναύτας καὶ τὸ πλοῖον·
Ἀλλ᾽ ὅταν τοὺς τῆς ναυτικῆς κανόνας δὲν ἠξεύρῃ,
Ὅταν ἀτάκτως κυβερνᾷ, μεθοκοπῇ ᾽ς τὴν ζάλην,
Κ᾽ ἀντὶ τοῦ νὰ τοὺς εὐοδοῖ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα,
Τυραννικῶς αὐτὸς ζητῇ τοὺς σύμπαντας νὰ πνίξῃ,
Τότε συμφώνως ἅπαντες ᾽πισθάγκωνα τὸν δένουν,
Καὶ τὸ πηδάλιον εὐθὺς δίδουν εἰς ἄλλου χεῖρας.

Σιωπῶ τὰ ἄλλα ἀνόητα παραδείγματα, ὅσα φέρει ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα ὁ ἄλογος οὗτος ποιητής· σιωπῶ τὴν φρικτὴν βλασφημίαν, τὴν ὁποίαν ἐξερεύγεται, ὀνομάζων τὸν Σουλτάνον « Πρύτανιν τῶν ἀγαθῶν », τὸ ὁποῖον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὄνομα εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀποδίδουσιν οἱ χριστιανοί· παρατρέχω μυρία ἄλλα, μὲ τὰ ὁποῖα εὔκολον εἶναι νὰ ἐπιστομήσῃ τις τὸν φιλότουρκον συγγραφέα: καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ φανῶ καὶ ἐγὼ μωρὸς, ὡς αὐτὸς, σπουδάζων νὰ ἀνατρέψω μὲ λόγους μακροὺς, φρονήματα τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀνάγνωσις εἶναι ἱκανὴ νὰ δείξῃ τὴν ἀλογίαν.

Σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφὰ,
Δόξεις ἀχρεῖος, κ᾽ οὐ σοφὸς πεφυκέναι,

καθὼς λέγει ὁ Εὐριπίδης (Μηδ. στίχ. 298. 299.)

Ἓν μόνον ἔτι λέγω, ἔπειτα δίδω τέλος εἰς τὴν μακρὰν ταύτην ἀντίῤῥησιν, τὴν ὁποίαν ἔγραψα περισσότερον διὰ νὰ δικαιώσω τοὺς Γραικοὺς ἐνώπιον ἐκείνων, ὅσοι τοὺς διαβάλλουσιν ὡς ἀνδράποδα, παρὰ νὰ στηλιτεύσω τὸν ἀνδραποδώδη καὶ ἀνάξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος συγγραφέα τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφ᾽ οὗ ἀλληγορικῶς προσήρμοσεν εἰς τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Διαθήκην, τοὺς δύο τοῦ Ἀβραὰμ υἱοὺς, τὸν Ἰσαὰκ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἐλευθέρας Σάῤῥας, καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς δούλης Ἄγαρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατάγονται οἱ τύραννοι τῶν Γραικῶν Ἀγαρηνοὶ, ὡσὰν νὰ ἐπρόβλεπε τὴν τυραννίαν καὶ τοὺς βδελυροὺς ὑπερασπιστὰς καὶ κόλακας τῶν Τούρκων, μᾶς παραγγέλλει ῥητῶς νὰ φεύγωμεν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, νὰ μακρυνώμεθα, ὅσον εἶναι δυνατὸν, ἡμεῖς τὰ τέκνα τῆς ἐλευθέρας ἀπὸ τῶν τέκνων τῆς Ἄγαρ· « ἄρα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, » ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ᾗ χριστὸς ἡμᾶς » ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέ- » χεσθε » (Γαλάτ. δ'. 31 Ι'. ε. 1.).

Δὲν εἶναι κανεὶς νομίζω, ὅστις, ἀφ᾽ οὗ μετὰ προσοχῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐξετάσῃ ὅσα μέχρι τοῦ νῦν εἶπα, δὲν ἤθελεν ἀδιστάκτως πληροφορηθῇ, ὡς ἐγὼ, ὅτι τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἄσπονδός τις ἐχθρὸς τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν, φίλος πιστὸς τῶν Ὠθωμανῶν, τοῦ Πάπα, πάντων τῶν παρελθόντων, τῶν παρόντων καὶ μελλόντων τυράννων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ὄχι βέβαια ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ σεβάσμιον ὄνομα ψευδωνύμως ἐτόλμησε νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τὸ μωρὸν αὐτοῦ συγγραμμάτιον.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Περὶ τῆς παρούσης μετατυπώσεως.

Τὴν ἀνὰ χεῖρας Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸ πολλοῦ ἀπαντήσαντες, ἠγνοοῦμεν ὅτι εἶναι πόνημα τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, μέχρις οὗ ἐσχάτως λαβόντες νέαν τινὰ ἀφορμὴν νὰ ἀναγνώσωμεν πάλιν τὸν ὑπὸ Ζ. Μαθᾶ ἐν ἔτει 1837 ἐκπονηθέντα καὶ ἐκδοθέντα ἐν Ναυπλίῳ Ἱστορικὸν Κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, εἴδομεν ἐν σελ. 266 τὴν ὑποσημείωσιν ταύτην:

« Τότε καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἄνθιμος, ὁ Ἀποστολικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἐξέδωκε καὶ Συγγραμμάτιον, ἐπιγράψας « Πατρικὴν Διδασκαλίαν », δι' ἧς συνεβούλευε τὰ κατά τινας τόπους ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατείας ἀναῤῥιπισθέντα πνεύματα, προτρέπων πρὸς ἡσυχίαν καὶ σωτηριώδη ἐπιμονὴν εἰς τὰ καθεστῶτα, καὶ διδάσκων πλαγίως τὸν ἐπαπειλούμενον ὄλεθρον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀκαίρου καὶ ἀπολιτεύτου, ὡς εἰς μηδεμίαν βάσιν ςηριζομένης, ἐπαναστάσεως. Εἰς τοῦτο τὸ Συγγραμμάτιον τοῦ μακαρίου ἐκείνου Πατρὸς προσετέθη καὶ μικρὸν παραινετικὸν στιχούργημα ἀνώνυμον (ποίημα τοῦ περικλεοῦς Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰακωβάκη, γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ καὶ χαριέστατα, καὶ συνετώτατα αὐτοῦ Ποιημάτια)· καὶ διενεμήθη τὸ Συγγραμάτιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τυπωθὲν ἐν Κωνςαντινουπόλει δαπάνῃ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου. Τοῦτο τὸ βιβλιάριον περιῆλθε καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφοῦ Κοραῆ, καὶ παρώξυνε τὸν ζῆλον τῆς φιλογενείας ἐκείνου τοῦ σεβαςοῦ ἀνδρὸς, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀληθῶς φιλοπάτριδος, καὶ θερμοῦ τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐλευθερίας ἐραστοῦ· ὅθεν πρὸς ἀναίρεσιν ἔγραψεν ὁ σοφὸς Κοραῆς ἄλλο πονημάτιον « Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸς τοὺς εὑρισκομένους κατὰ πᾶσαν τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν Ὁμογενεῖς » ἐπιγράψας, δι' ἧς ἐκτραγῳδῶν τὰ κακὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, ὑπεθέρμαινε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ ἐξέδωκεν ἀνωνύμως τὸ Πόνημα, συνεκδοὺς καὶ τὴν ἀναιρουμένην « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » τοῦ Πατριάρχου (Ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἔτει Α'. τῆς ἐλευθερίας αψϟη'.). »

Γινώσκομεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ φιλόκαλος καὶ εὐπαίδευτος Ζ. Μαθᾶς δὲν εἶχεν ἄλλας πηγὰς εἰμὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου καὶ τὴν Γενικὴν τοῦ Κούμα, τὰ δὲ λοιπὰ ἠρύσατο ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ καθ' ἡμᾶς διαπρέποντος ἐν λόγοις Κ. Οἰκονόμου, τότε ἐν Ναυπλίῳ διατρίβοντος, πρὸς ὃν καὶ ὑπέβαλε τὸ χειρόγραφόν του, ἐπικαλεσάμενος τὴν ὁδηγίαν καὶ συνεργίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ πολυμαθὴς ἀνὴρ κατεποίκιλλε μεταξὺ πυπουμένου τὸ πόνημα μὲ πλῆθος ἰδιοχείρων ὑποσημειώσεων καὶ εἰς τὸ κείμενον προσθηκῶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποσημείωσις φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Κ. Οἰκονόμου, ὄχι μόνον διὰ τὸ δύσκολον εἰς τὸν Ζ. Μαθᾶν νὰ ἔχῃ τοιαύτας λεπτομερεῖς φιλολογικὰς καὶ ἱςορικὰς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωνύμου στιχουργήματος, ὅπερ εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰάκωβον νὰ ἀποδώσῃ δύναται μόνος (ἴσως) ὁ Κ. Οἰκονόμος, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ εἰς τὸ Ἔρωτος ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὸν Δελφικὸν Τρίπουν καταχωρισθέντα (Βλ: Οἰκονόμου Γραμματικῶν Τόμ: Α'. σελ. 299. ὑποσημ.:). Ι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000023394

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ